

hyre og indtil 1736 løskøbte 163 slaver. Slutteligt kom for nogle stater indgåelse af fredstraktater. Her har Ressel et interessant kapitel om Danmark-Norges og Hamburgs kapløb om at indgå en fredstraktat med Algier, hvilket lykkedes for Danmark-Norge, men ikke for Hamburg, der måtte give efter for spansk modstand. Ressel understreger, at dette ikke var et nederlag for Hamburg, som i stedet anvendte skibe under dansk flag som transportører. Det er bemærkelsesværdigt og for dansk historieforskning noget beskæmmende, at Magnus Ressel som den første systematisk har gennemgået og brugt den danske slavekasses arkiv. Her som andetsteds vidner bogen om en kolossal arbejdsindsats og beslutsomhed. Ressel viser, hvorledes den danske slavekasse trods sin relativt korte levetid gik gennem adskillige faser afhængigt af finansieringsmulighederne og udgifterne i tilfælde af flere kapringer inden for kort tid, og hvorledes selve slavekassens effektivitet på et tidspunkt blev et problem, fordi kaprere vidste, at kassen betalte hurtigt og rigeligt. Slavekassen fremmede altså paradoksalt nok kapringer og pressede løsepengene i vejret. Det var også slavekassen, der gennem sit netværk og sagkundskab tog de første initiativer til en fredstraktat med Algier.

Magnus Ressels værk er mangefacetteret og grundigt, og det vidner om en ung historiker, vi nok skal komme til at høre mere om. Min eneste utilfredshed med bogen er den uforskammede pris.

Dan H. Andersen

JOACHIM ÖSTLUND: *Saltets pris. Svenska slavar i Nordafrika och handeln i Medelhavet 1650-1770*, Nordic Academic Press, Lund 2014, 396 s., ill. 249 SEK.

Skandinaviens forhold til Magrib-regionen med de nordafrikanske stater Algier, Tunis, Tripoli og Marokko (også kaldet Barbareskerne) bliver kun meget overfladisk eller slet ikke behandlet i moderne historieskrivning og historisk formidling. Det er besynderligt i betragtning af, hvor meget de tidligere har fyldt i de skandinaviske befolkningers og ledes bevidsthed, og hvor stor betydning disse stater har haft for skandinavisk handel og søfart. Indtil midten af 1700-tallet gjorde de det farligt og bekosteligt at sejle til Sydeuropa og ind i Middelhavet på grund af truslen for opbringelse, hvor skibene blev ført til Nordafrika, og besætningerne solgt som slaver. Som i resten af Europa var der i Skandinavien regelmæssige kollekter for at indsamle penge til løskøbelse af slaver i nordafrikansk fangeskab, en løskøbelse, som blev gennemført af netværk af bankierfirmaer og jødiske mellemænd,

der strakte sig fra de skandinaviske hovedsteder over Hamburg, Livorno og Venedig til Nordafrika. I midten af 1700-tallet sluttede Sverige og Danmark fredstraktater med Barbareskerne, hvilket førte til en kraftig ekspansion af skibe under svensk og dansk flag i Middelhavet. De nordafrikanske stater er sammen med den tyrkiske sultan i Konstantinopel (den nominelle overherre for dem alle undtagen Marokko, som var et selvstændigt kejserrige) de første muslimske lande, med hvilke Danmark og Sverige trådte i diplomatisk forbindelse.

Alligevel er den skandinaviske historiske litteratur om forholdet til Nordafrika særdeles sparsom. Der har været nogle moderne undersøgelser af enkelte aspekter af forholdet, men de eneste samlede fremstillinger er meget gamle. I Sverige er det Johan Henrik Kræugers bog *Sveriges förhållanden till barbareskstaterna i Afrika* fra 1856, og i Danmark Carl Frederik Wandels *Danmark og Barbareskerne 1746-1845* fra 1919. Begge værker var meget kildebaserede og absolut nyttige, men bærer naturligvis præg af deres tid og det faktum, at de ikke kunne bygge på en stor eksisterende forskning. Både Kræuger og Wandel var søofficerer, så også her ses professionelle historikers negligering af emnet. Skyldtes dette mon ubehag ved at skrive om kristne slaver i muslimske lande? Så hellere gå i det veltrådte spor med den transatlantiske slavehandel og passende postkolonial skyldfølelse? Eller er det emnets omfang og behovet for at kunne læse gotisk håndskrift og forstå flere sprog? Eller mangler der bare klassikeren, det store indledende værk, som river forhængen til side og afslører de store vidder uden for? I så fald er den her nu.

Joachim Östlunds bog om de svenske slaver og forbindelsen til Nordafrika bør blive fundamentet for en omfattende ny forskning. Den er baseret på betydelig læsning og et meget omfattende kilde-materiale, lige fra diplomatisk korrespondance til breve fra slaver, sømandsviser og akademiske afhandlinger. Her hjælpes forfatteren af de meget velbevarede arkivalier fra de svenske konsulater i Nordafrika, som i modsætning til de danske har overlevet i stort omfang. Med titlen *Saltets pris* hentydes til den for Sverige nødvendige import af salt, som fra 1600-tallets midte i stigende grad kom direkte fra saltkilder i Sydeuropa. Hermed blev svenske skibe udsat for angreb fra nordafrikanske korsarer, især fra Algier, den største og betydeligste stat. Disse opbringninger fortsatte indtil indgåelsen af de første fredstraktater fra 1729. Disse traktater var grundlæggende beskyttelsesaftaler, hvor Sverige sendte klart stipulerede mængder af ammunition og sømateriel til gengæld for fred. Denne blev sikret ved indførelse af et søpas-system, hvor hvert enkelt svensk skib, der passerede syd for Kap Finisterre i Spanien, var forsynet med et søpas, der angav skibets navn, ejer, skipper, hjemby og ikke mindst, at det var svensk. Lignende syste-

mer brugte Holland og Danmark, og de bevarede søpasprotokoller er afgørende kilder til belysning af landenes skibsfart og udenrigshandel.

Bogen er opdelt i fem hovedafsnit med hvert sit tema: 1) Slaverne, deres tilfangetagelse, salg, liv som slaver, breve hjem og eventuelle frigivelse. 2) Forhandlingerne med de nordafrikanske stater, både om løskøb af slaver og om en fredstraktat. Her som i resten af bogen er Algier i centrum. Det var den største og stærkeste af korsarstaterne, og her var de fleste slaver. 3) Slavekollektorerne i Sverige og de forskellige forsikringssystemer. 4) Konsulerne i Nordafrika, deres rolle og verden. Her er det værd at bemærke, at svenske skibe var med til at transportere afrikanske slaver fra Nordafrika til andre havnebyer i Osmanerriket, så vores ellers meget moralske svenske frænder deltog også aktivt i slavehandelen. 5) Nordafrika i samtidens litteratur og videnskab. Her fremgår det endnu engang, at Edward Saids teorier i *Orientalism* ikke er korrekte, denne gang konfronteret med et svensk materiale. Der var kun sjældent en binær „anden“, derimod megen genuin interesse og flittig brug af Nordafrika og dets samfund til at kritisere hjemlandet. Det samme gør sig i øvrigt gældende i danske og norske slaveberetninger.

Der er i hvert eneste sektion nye opdagelser og observationer, og man overraskes gentagne gange over, hvor meget materiale der er bevaret, og hvor meget relationen til Nordafrika har betydet i Sverige. Det er dog ikke nogen letlæst bog. Stilen er videnskabelig, ikke litterær, og der er for mange og for lange citater fra kilder. Alt dette betyder kun lidt i forhold til det faktum, at vi har at gøre med et meget vigtigt værk, der fremdrager et stort nyt materiale, og som vil være det uundgåelige udgangspunkt for al videre forskning i relationen mellem Sverige og Nordafrika i 16- og 1700-tallet.

Dan H. Andersen

| TORE L. NIELSEN: *Blant slaver og sjørøvere. En bergenskipperes forunderlige skjebne*, Spartacus, Oslo 2014, 262 s., ill. 369 NOK.

Det er som bekendt en myte, at fortidens mennesker levede og døde samme sted, men sikkert er det, at med den florissante handelsperiode ca. 1750-1807 bevægede mange mennesker i Danmark-Norge sig i hvert fald mere end før. En af dem var bergenskipperen Jacob Andersen Dischingtun (1723-1776), som er emnet for denne biografi af Tore L. Nielsen, direktør for Bergens Sjøfartsmuseum. Og Disching-